

ERDÉLY
elvarázsol

magyarországi
ERDÉLY

VI. Erdélytúra – Mezőség

Mezőség

Összefoglaló szavakban és képekben

Az Élő Erdély Egyesület által szervezett mezősségi biciklitúra – a VI. Erdélytúra – tapasztalataiból, valamint Dr. Kós Károly „A mezőség néprajza”, és Gilyén Nándor „Az erdélyi mezőség népi építészete” című könyvekből inspirálódva megpróbáltuk meghatározni Mezőség főbb jellegzetességeit, melyeket a túrán készült képekkel illusztráltunk

Tartalom

Mezőség nehezen behatárolható	1
Kopár dombok, völgyek	2
„Száz tó vidéke”	3
Agyagos föld, suvadás.....	4
Szegénység	4
Háztáji mezőgazdaság	5
Kezdetleges infrastruktúra	7
Sajátos mezősségi paraszti életmód és kultúra	8
Multikulturalitás	9
Szépen csengő falunevek.....	13
Régi arisztokrata családok történeteit idéző kastélyok.....	14
Írók, költők, akik itt születtek és szavakba foglalták Mezőség hangulatát.....	15
Sajátos hangulat.....	16
Mezőség hangulata képekben.....	17
Mezőség üzenete képekben	19
Támogatóink	21

Mezőség nehezen behatárolható

A mintegy 6000 km² területű Erdélyi Mezőség (Câmpia Transilvaniei) Erdély kellős közepén fekvő, folyóvölgyek határolta dombvidék, a Dés, Beszterce, Marosvásárhely és Torda által határolt négyszögben fekszik.

A „Mezőség” tájelnevezés nem olyan régi, és nem is olyan egyértelmű. Sosem volt ilyen nevű közigazgatási terület. Nem tudunk az itt élők hagyományos „mezőségi” tudatáról, mi több sokan valamiféle pejoratív értelmet éreztek ki a mezőségi jelzőből, s egyes falvakban az érdeklődőt gyakran a szomszédos még bennebb eső falvak felé tanácsolták, azzal, hogy „ott kezdődik az igazi Mezőség”.

Az egykori ligetes-erdős vidéken az itt élő lakosság fokozódó legelő és szántóföld-szerző törekvése folytán egyre kiterjedtebbek lettek az erdőtlenített, alacsony növényzetű, főleg pedig a füves térségek, minek következtében már a középkor végétől a környék alacsonyabb részét illették a környező hegyesebb-erdősebb tájak lakói a „Mezőség” elnevezéssel.

„Látható határvonalai vannak a Mezőségnek. Ahol megkopároznak a hegyek, az ormok, hol sárgák az agyagtól, dombok hol vetés nélkül, bokor nélkül, szakadékok tátongva, szép teknyők, oldalak, drága földek vetés nélkül – az utas azt mondja: ez a mezőség, itt kezdődik. Ezt nem lehet mappán rajzolni. Az utas rájön magától.”(Petelei István: Mezőségi út, Uti jegyzetek)

Mezőség nehezen behatárolható

Kopár dombok, völgyek

Mezőség lassú folyású erekkel, és tó- meg mocsárfüzékkel szabdalts alacsony, tengerszint feletti, 300-500 m magasság közt váltakozó, túlnyomóan kopár dombvidék.

A Mezőség, mint neve is mutatja, ősi erdeitől már századokkal ezelőtt megkoppasztott vidék. Egykori erdei helyén jórészt legelők keletkeztek, csak itt-ott maradt fent egy-egy tölgyes, cseres és gyertyános erdőfolt.

Jellegzetes mezőségi táj

„Száz tó vidéke”

A mezősegi tájat a tavak jellemzik, ezek egykor nagyrészt mocsaras területek voltak, amelyeket a 19-20. századi vízszabályozások során rendeztek és általában halastóként hasznosítottak.

Egy tó a sok közül

Tóparti idill

Agyagos föld, suvadás

A Mezőség talaja agyagos. Ennek káros következménye, hogy a domboldalak megcsúsznak, suvadnak. Mivel a falvak nagy része is a dombokra kapaszkodik, sokszor egész településrészek pusztulnak el a suvadások következtében. Több száz évvel ezelőtt még ritka volt a suvadás, mert az erdő védelmet nyújtott ellene. A szántóterület növelése, az erdei legeltetés, és nem utolsósorban az építőfa kitermelése érdekében az erdőket folyamatosan pusztították.

Suvadásos domboldal

Szegénység

Mezőség a köztudatban sokáig a kopár dombvonulatok, az álmos vizenyők, a csuszamlós talajon dülöngélő szalmás-nádas vályogépületek, a földhöz ragadt, lomha mozgású, írástudatlan parasztok és pocsolójában tenyésző sertéseik, libáik porral-latyakkal egybemosott, színtelen, lehangoló, álmos világa, a „sár és pálinka” földje.

Álmos vizenyők

Sár és szúnyogok

Háztáji mezőgazdaság

A Mezőség természeti adottságai mindenekelőtt – a múlt században elkezdett lecsapolások előtti – nagyszámú és nagy kiterjedésű tavak, nádasok, vizes rétek, s ekkor még nagyobb lombhullató erdők, ligetek világa kedvezett a gyűjtögető gazdálkodásnak, a vadon termő és különbözőképpen felhasználható növények gyűjtögetésének és a vadon élő állatok zsákmányolásának, a vadászatnak és halászatnak. Nyilvánvaló azonban, hogy a mezőgazdálkodás egyre intenzívebbé válásával a gyűjtögetés, vadfogás és halászat elveszíti valamikori jelentőségét. Az egykori állóvizek, nádasok és vizenyősök nagy részének kiszáritásával, kaszálókká és szántókká alakításával, az erdők további fogyásával (legelők nyérése érdekében) ezek az ősi foglalkozások hovatovább a szegény ember alkalmi foglalatosságává csökevényesednek, s a 40-es, 50-es években még ezek körében is csak az emlékével találkozunk.

Mezőség agyagos talajának kedvező tulajdonsága, hogy tárolja a vizet, ezért szárazságban is hoz termést. Talajának és erdélyi viszonylatban kis tengerszint feletti magasságának köszönhetően egykor, egészen a 19. század végéig "Erdély éléskamrája" volt.

A Mezőség másik természeti kincse a só volt, sajnos bányái a 19. század elején kimerültek.

Mint afféle, több megye közt megosztott, várostalan s jórészt úttalan terület, a környező mozgalmas, városos-vásárhelyes övezet szempontjából az élelmi nyersanyagot bőségesen és olcsón szolgáltató vidéknek számított, egyébként érdektelen gyarmati értelemben.

Napjainkra ezt a jelentőségét nehezen művelhető agyagos talaja, nagyrészt domboldalakon elterülő szántóföldjei miatt csaknem teljesen elvesztette, habár a lakosság jelentős része ma is mezőgazdaságból él.

Kukoricás a faluban

Kecskecsorda

Mozgó méhészet

Jellegzetes mezőszégi gazdasági épület

“Napraforgófa”

Kezdetleges infrastruktúra

Az Erdély közepén található Mezőség városoktól távol fekvő táj. A fő útvonalak mindig elkerülték, közlekedése ma is kezdetleges, így érthető, hogy napjainkban is sok archaikus néprajzi jelenség tanulmányozható.

Úttalan utak

Biciklivel bármi megközelíthető

Sajátos mezősségi paraszti életmód és kultúra

A néprajztudomány meglepően későn, csak az 1930-as években fedezte fel a Mezőséget. Ennek oka talán a közlekedési nehézségekben is rejlik, meg abban, hogy a gyűjtőket Kalotaszeg és Székelyföld sokkal látványosabb eredményekkel kecsegtette.

Igen régies és nagyon gazdag paraszti művészet tárult fel a néprajz kutatói előtt, egy sajátos „mezősségi” paraszti életmódnak és kultúrának az őrzője, ennek oka főként az, hogy a Mezőség fejlődése, talán elzártságának köszönhetően is környezeténél lassúbb volt.

Tornácos parasztház Pusztakamaráson

Jellegzetes mezősségi kép

„Gémeskutak és szénabuglyák vidéke”

Multikulturalitás

A Mezőség a román és magyar nép, sőt északkeleti peremén még a telepesszászok és az egyes faluvégeken meghúzódó cigány etnikum közös szülőföldje.

Magyarok a Mezőség északi és délkeleti részén (Marosvásárhely és Szászrégen környékén) laknak nagyobb számban. A szászok túlnyomó többsége a Beszterce-környéki falvakban, a Mezőség északkeleti részén élt.

A multikulturalitás nyomai

A sokszázados együttélés hatásaként a népi kultúra területein mélyreható interetnikus kapcsolatok, kölcsönhatások jelei mutatkoznak. Így pl. ugyanazon mester egyaránt készített „magyaros” és „romános” kivitelezésű termékeket, az öltözet terén pedig hovatovább már csak fáziskülönbséget találunk a románok és magyarok viseletében.

Együttélés

A mezőszéki viselet egyik fő jellemvonása az élénk színek kerülése. A bőrruhákat leszámítva hímzést, díszítést alig alkalmaztak. Annál gazdagabb volt a hímzés a lakástextileken és a szőtteken, de ezeken is a színek mértéktartóak, legtöbbször csak egy színt használnak.

Széki viselet

Széki hímzés

Szépkenyerűszentmártoni varrottasok

Mezőség régies, de gazdag és fejlett tánc- és zenekultúrája több tényező együtt hatásának köszönhető. Ez a közép-erdélyi tájegység őrzött meg a legtöbbet az erdélyi reneszánsz és barokk örökségéből, s ezt fejlesztve alakította ki a sajátos újabb erdélyi tánc- és zenestílust. A magyar, román, cigány és szász kultúra összefonódása, kölcsönhatása itt fokozta a legmagasabbra az erdélyi tánc- és zenekincs gazdagságát. A táncok és a táncdalok állandó cseréje következtében a Mezőségen teljesen összemosódnak a magyar és román jellegzetességek határai, s valódi zenei és táncbéli kétnyelvűség érvényesül.

Széki zenészek „munkában”

Szépen csengő falunevek

Magyardellő

Szépkényerűszentmárton

Régi arisztokrata családok történeteit idéző kastélyok

A kerelőszentpáli Haller kastélyra az enyészet vár

A magyaróvázi Pekry-Radák kastély - a Bonus Pastor Alapítvány gondozásában - még reménykedik

„Használatba vett” Teleki kastély Marossárpatakon

Írók, költők, akik itt születtek és szavakba foglalták Mezőség hangulatát

Sütő András, Wass Albert, Makkai Sándor, Bánffy Miklós és Horváth István emlékével találkoztunk.

Sütő András szülőháza Pusztakamaráson

Horváth István szülőháza Magyarózdon

Sajátos hangulat

„Tudom, hogy a mi dombjaink nem szépek. Kopárak, hajlottak, szürkék. Olyanok a völgyeink is, mint-ha örökös hétköznapi lenne az életük, nem is lehet határozottan tudni, hogy hol kezdődnek, s hol végződnek. Úgy simulnak át lassú emelkedéssel a dombokba, mint ahogy a munkás, szürke élet belesimul a halálba. Nincs minálunk semmi érdekes. Aki idegen közénk vetődik, unottan nézi álmos lankáinkat, erdőtlen, kopár oldalainkat, melyeknek martjain csak egy-egy sor tüskés kökénybokor és néhány árva vackorfa díszleg. Falvaink félszegen húzódnak meg egy-egy völgyсарokban, vályogból vert falú házai-kon ócska nádtetőikkel, s még tavainkban is kevés az öröm: sekély vizüket iszap, nád, sáta lakja, gazdag tanyája piócának, békának, vadrucának. Széles legelőink füve zöld színét hamar veszti, már nyár elején szürke és kopott. Nyáron mocsárszag bosszantja az átutazó orrát, aki kényes autójával rossz utainkon néha átdöcög, ősszel áztatott kender keserű bűze, égett trágya füstje és a sár, mely mély és ragacsos.

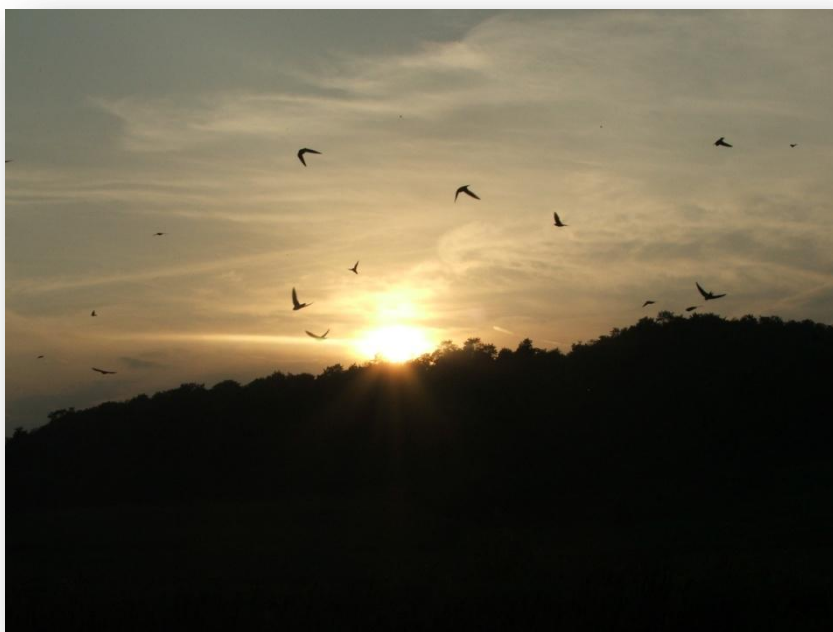
És ez a vidék nekünk mégis szép. Furcsa ez, és idegen előtt érthetetlen. De, aki sokat van itt, az megérzi hamar: valami van nálunk a levegőben, valami van a dombok hajlásában, ahogy puhán és szelíden egymásra borulnak a láthatár alján, a völgyekben, ahogy szélesen és barátságosan élénk tárják őszinteségüket. A tavainkban van valami titokzatos, mikor az alkonyodás táján ezüstös párát lehelnek, s a nádasok susogásában ezer kis moccanás vegyül, mikor suhogva kelnek szárnyra a vadrucák, s fent magasan, a gyöngyszínű ég páráiba veszve egymást kereső gémelek szólnak. Mikor a bölömbika szavára megmozdulnak a békák, zagyva lármával, mint egy roppant zenekar, s a brekegésük mindent átfogó zsongássá nő. Van valami furcsa, megnyugtató varázsa annak, ahogy a dombokról visszatűz a napfény, ahogy a csend ezer kis megszokott zajból összetevődik, amikor sátes rétejeinken szólnak a békák, mező-

inken cirpelnék a tücskök, egy-egy marha elbődül valahol, távoli tanyán ugat egy kutya, s messziről jövő, messzire menő országúton porfelhőt kavar egy áthaladó gépkocsi.

Dombok hajlott gerincein, ha állunk reggelenként, s figyeljük zsibbadt lélekkel a csendet, mely, mint egy anyagtalan, langyos, meghitt palást terül fölénk és dombjaink vállára, úgy érezzük, hogy az élet szép és egyszerű...”

(Wass Albert: Udvarház a dombon)

Mezőség hangulata képekben

Mezőség hangulata

Mezőség üzenete képekben

Támogatóink

Fülöp Sándor

Miklós Ágota

Drosera

Millefolium